

Yngve Kalin:

Varje församlings mission är mission

Det kan ibland förefalla som om mission skulle vara en aktivitet eller satsning som en församling beslutar sig för med förhoppningen att nå ut och vinna nya människor.

Men tänker man sig församlingens kallelse till mission som en aktivitet bland andra, glömmer man bort vad en församling djupast sett är till för. Ingen församling lever för sig själv. Den har ett uppdrag från Gud att alltid sträcka sig mot alla människor och inlemma dem i gemenskapen med Gud. Allt den gör skall vara genomsyrat av detta. Denna grundläggande inställning, denna inriktning, måste få konsekvenser i varje församlings liv.

Mission statement

Det är modernt att tala om ”*verksamhetsidéer*”. Varje företag, organisation och förening skall formulera mål för sin verksamhet och en grundläggande verksamhetsidé. På engelska heter, som ett kuriosum, verksamhetsidé ”*mission statement*.” Kyrkans verksamhetsidé behöver inte nyformuleras. Den är en gång för alla given. ”Gå ut överallt i världen och förkunna evangeliet för hela skapelsen” (Mark 16:15). På ett hemlighetsfullt sätt fortsätter Kristus sin mission i och genom sin kyrka.

Ordet mission har numera också på svenska fått innebörden ”*grundläggande uppgift*,” med en betydelseförskjutning från det ursprungliga ”*sändning*.” I kyrkans sammanhang är det viktigt att hålla samman båda innebörderna som ordet mission har fått. Man skulle, med båda begreppen i åtanke, till och med kunna uttrycka det så här: Församlingens mission är mission d.v.s. församlingens uppgift är *att sträcka sig mot alla människor för att inlemma dem i gemenskapen med Gud. Den är sänd av Kristus för att förkunna Guds härliga gärningar genom gudstjänst, själavård och undervisning och vittna om vår Herre i ord och handling.*

Allt vad församlingen gör ska vara kopplat till hennes missionsuppdrag. Gudstjänsten ska vara ett uttryck för kyrkans mission, diakonin är ett uttryck för kyrkans mission och undervisningen är ett uttryck för kyrkans mission, ja församlingsgemenskapen är också den ett uttryck för kyrkans mission. Att enbart kalla det talade ordet, predikan och det personliga vittnesbördet, som ofta sker, för mission är en förenkling, som leder tankarna helt fel.

Församlingens grundläggande uppgift är mission. Det kommer till uttryck i *martyria* (vittnesbördet), *liturgia* (gudstjänsten), *diakonia* (kärleksverksamheten) och *koinonia* (församlingsgemenskapen).

Det går inte att isolera vittnesbördet, gudstjänsten, diakonin och församlingsgemenskapen från varandra. Församlingen är sänd av Gud, att förkunna Hans väldiga gärningar genom ett tydligt vittnesbörd och undervisning, en uthållig

bönetjänst, genom kärlekens gärningar och genom att bygga en ny gemenskap av människor, som försonat sig med Gud.

Vad församlingen är

Utgångspunkten för en analys, om en församling fungerar missionerande, måste vara att bli klar över vad en församling är underbara och ansvarsfulla uppdrag från Gud. Det kan bli en nyupptäckt.

Vi tänker ofta för ringa om vilka resurser, och här i andlig mening, som står till vårt förfogande. Vi har ett uppdrag, en kallelse från Gud, att vara salt och ljus i det sammanhang vi står (Matt 5:13-14). De människor som öser ur Guds rika förråd, är kyrkan på sin ort. Allt som behövs för vår salighet finns hos oss i våra församlingar genom Guds Ord och de heliga sakramenten. Vi är genom Guds nåd och kallelse kyrkan där vi bor. Vi är sammanbundna med alla kristna på vår jord, en del av ”den ena, heliga, allmänneliga och apostoliska kyrkan”, men på den plats där vi verkar *är* vi den kyrkan. Man skulle kunna uttrycka det så här: ”Församlingen är den lokala gemenskapen av den ena, heliga, allmänneliga och apostoliska kyrkan.”

Kyrkan är fortfarande ”klädd i denna världens kläder,” hon är Guds rike i den av synden och döden präglade världen. Det nya finns endast i Kristus. Överallt där han verkar är också den nya tidsålderns krafter verksamma som världen ofta inte kan se eller förstå. Liksom gudomens hela fullhet en gång bodde i Jesus från Nasaret, bor nu Gudsrikets krafter mitt i den gamla världen, där de är klädda i jordisk gestalt. Till det yttre liknar hon en mänsklig organisation – men i denna yttre gestalt lever Gudsriket med alla sin frälsande, livgivande krafter. I den meningen kan det vara befogat att tala om kyrkans som ett sakrament. Genom synliga jordiska ting ges osynliga himmelska gåvor.

När vi vågar dra slutsatserna av detta, blir mycket förändrat. Varje församling är den heliga, allmänneliga, apostoliska kyrkan på sin ort och bär på kallelsen från Gud. Den må vara liten eller stor. Den är Guds eget folk, där de församlingstillhöriga lever och verkar. De som ”med församlingen tror och bekänner att Jesus är Frälsaren och Saliggöraren” (Katekesutvecklingen 1878 St 1) är myndiga och sända av Gud att i ord och handling ”tala om vad de har sett och hört”.

Någon har uttryckt det så här med en avsiktlig tillspetsning: De kristnas ansvar omfattar dem som ännu inte, eller inte längre, känner Kristus som sin Frälsare.

Behovet av en samtidsanalys

Varje församling måste brottas med utmaningen hur den lyckas nå ut med budskapet och in i människors livssituation med evangelium. Ofta saknas en verklig samtidsanalys, vilket innebär att församlingsarbetet fortsätter i gamla hjulspår utan djupare reflektion eller prövas gång på gång ”nysatsningar” vars

”bäst-före” datum många gånger för länge sedan gått ut.

Det är lätt att klamra sig fast i gamla tankemönster. Det var inte länge sedan Svenska kyrkan verkligen var en folkkyrka i ordets egentliga mening. Att tala om mission i Sverige ansågs inte passande. De allra flesta döptes och tillhörigheten till kyrkan var inte ens knutet till dopet

Samhörigheten i religiös mening fanns i en territorialförsamling, som svarade för att varje kyrkomedlem kunde delta i det kyrkliga utbudet på sina villkor. Deltagandet i de kyrkliga handlingarna var på de flesta håll obrutet, dop och konfirmation var i det närmaste en självklarhet. Folkkyrkoteologin om Guds ord till Sveriges folk gav ännu en ideologisk motivation till kyrkans mångfacetterade verksamhet. ”Moderna” arbetsmetoder infördes successivt och i de flesta nybyggda stadsdelar byggdes småkyrkor i takt med urbaniseringen. Församlingshemmen sjöd av aktiviteter, grupper, syföreningar, körer och studiecirkel. På det sättet behölls många i kyrkans sammanhang. Friheten var samtidigt stor för enskilda präster att prägla sina församlingar inom olika fromhetstraditioner, så länge inte någon ifrågasatte den enskildes rätt till kyrklig service och började ställa ”orimliga krav” vid de kyrkliga handlingarna.

Vi vet att detta är en svunnen tid. Gudstjänstdeltagandet har rasat, på vissa håll snarast kollapsat, konfirmationsseden är underminerad, församlingshemskyrkans hela verksamhet är i gungning och allt fler förs till graven utan någon som helst ceremoni osv. I storpastoraten är gudstjänstutbudet reducerat och många kyrkobyggnader står de facto tomma. Utträdena ur kyrkan slår nya rekord. Samhällets sekularisering har parats med en inre sekularisering av kyrkans verksamhet.

Att våga utvärdera arbetet

Det har gjorts många försök att tackla den situationen. Det som skulle kunna kallas populariseringsförsök har varit legio. Det kanske tydligaste exemplet på att kyrkans arbete förändrats gäller gudstjänstlivet. Nya ”lättare” gudstjänstformer har prövats, antalet musikgudstjänster och konserter har ökat dramatiskt. Förhoppningen att människor skulle ledas från enklare typer av gudstjänster vidare in i församlingens ordinarie gudstjänstliv har inte infriats. Konsekvensen har blivit att det ofta finns en konsertförsamling, en annan musikgudstjänstförsamling och en tredje familjegudstjänstförsamling vid sidan av den krympande högmässoförsamlingen. Endast de som regelbundet går i högmässan kommer också vid de andra tillfällena – man kan gärna gå neråt i trappan, men mycket sällan uppåt! I många församlingar under t. ex. under sommartiden blivit att det ”vanliga” gudstjänstlivet i praktiken upphört. Kvar har blivit ett musikutbud medan högmässorna lyser med sin frånvaro.

I många sammanhang talas det om nödvändigheten av kvalitetssäkring för att en verksamhet skall kunna fungera och utvecklas.

Koncentration

De arbetsmetoder, som kopierades från samhället i folkrörelse-Sverige, fungerar inte längre. Det gäller därför för kyrkan att ur sina källor hämta fram det unika som bara den kan erbjuda.

Alla behöver inte göra likadant – men skall församlingen i verklig mening vara missionerande, måste en kraftsamling ske för att kvalitetssäkra gudstjänsten, undervisningen, diakonin och församlingsgemenskapen. Fungerar detta är församlingen missionerande. Mission är aldrig frikopplad eller en verksamhet fristående från detta som konstituerar en församling. Det finns heller ingen annan verksamhetsform som kan ersätta gudstjänsten, diakonin och församlingsgemenskapen. Det gäller hela tiden att hitta en rätt balans mellan tradition och förnyelse. Den församling som inte vårdar ”sina gamla” förlorar dem och den församling som inte söker nya sätt att uttrycka ”den tro som en gång för alla har överlämnats” när inga ”nya” människor.

Ordet skapar tron

Utgångspunkten för all förnyelse är att varje församling, ”där Guds ord rent och klart förkunnas och sakramenten efter Kristi instiftelse förvaltas,” har allt som behövs för att vara kyrka. Tron föds i människors hjärtan där Guds ord förkunnas i all dess fullhet (Rom 10:17). Ingen människa kan komma till tro utan ordet och sakramenten. Ordet skapar tron. Bibeln är för kyrkan inte som en handbok full med instruktioner utan ett verksamt nådemedel, som när det läses, förkunnas och utlägges, skapar tro. Församlingen är en synlig förmedlare av osynliga gåvor genom ordet och sakramenten. Det är inte utan orsak som Paulus inskräper hos Timotheos nödvändigheten av ”att läsa högt ur skrifterna, undervisa och förmana” (1 Tim 4:13).

Det som var huvudsak redan då gäller i lika hög grad nu. Så byggde Timotheos församling och så kan ännu en församling byggas upp. Bibelns målgrupp är hela mänskligheten, men Bibeln är främst kyrkans bok, som föreläses i gudstjänsten. När kyrkan hävdar, att Bibelns ord är inspirerat av Gud, skall det förstås som hennes totala beroende och identifikation med dessa ord. Reflektionen över Skriften är det som bygger upp församlingen och gör det möjligt för den att utföra sin mission i världen. En sådan bibeltrohet innebär en ödmjukhet inför den en gång givna uppenbarelsen och ett intensivt, aktivt lyssnande till vad Anden genom den säger till vår egen tid.

Varje försök att med olika metoder, strategier eller kampanjer förnya en församling är dömt att misslyckas om inte Guds Ord på detta sätt står i centrum. En människa kommer inte till tro genom att hon blir ”övertalad om att ansluta sig” och ställa upp på en verksamhetsidé utan genom att Gud griper tag i henne genom det levande Ordet och ”leder henne fram till sanningen”. Så börjar lärjungaskapet och fördjupningen av tron sker på samma sätt.

En livaktig församling behöver inte vara detsamma som en levande församling. En livaktig kan fungera som vilken förening som helst, med duktiga

skickliga ledare och engagerade medlemmar, men allt hänger på vad dessa kan prestera med egna resurser och talanger. Församlingen i biblisk mening är en levande organism, som hämtar sin kraft och sin näring i Guds Ord och sakramenten. När Guds ord ställs i centrum får allt nytt liv och byggs upp. (Ef 4: 15-26)

När reflektionen över Ordet ställs i centrum blir gudstjänsterna blir vad de är ämnade att vara: Mötet med levande Gud

Att bygga upp Kristi kropp

Uppgiften är ”att göra *alla* de heliga mera fullkomliga ... och så bygga upp Kristi kropp.” (Ef 4:12) Strategin är egentligen mycket enkel. Det som en eller flera präster, en eller flera diakoner eller andra anställda hinner utföra, är ingenting i jämförelse med om varje kristen, varje gudstjänstfirare blev medveten om sitt ”missionsansvar.” Varje kristen är kallad av Gud att vara en ”missionär,” ett sändebud i sin vardagssituation. Alltför länge har man i församlingarna reducerats till att vara objekt för prästernas och de anställdas arbete. Det är nu vi skördar frukterna av detta ödesdigra misstag och den felaktiga synen på vad en församling är.

Det handlar i grunden om att myndigförklara den enskilde kristne, att få honom eller henne att förstå att vad hon gör eller inte gör påverkar hela församlingens liv. Där gudstjänstlivet fungerar sänds varje kristen ut som en budbärare i ordets verkliga mening. (Ordet mässa har ju denna ursprungliga betydelse: ”Missa est. Det är utsänt”) Paulusordet om de kristna som ”Kristusbrev” till världen (2 Kor 3:3) är oerhört relevant i vår tid, då människors kunskap och erfarenheter av kyrkans tro och liv blir allt mindre. De som inte lever i församlingens gemenskap läser ingen annan bibel än de kristna.

Det är i mötena med andra människor i deras vardag som mycket avgörs i synen på vad tron innebär. Det är i vardagen som församlingens medlemmar fungerar i mission. Därför är det oerhört viktigt, att de kristna inte avskärmar sig från de övriga aktiviteter, som pågår på den ort där de bor. Egentligen borde det vara självklart, men många upplever de kristna som avskärmade från det som alla andra sysslar med. Det är när de ”som vet att de inte lever *av* världen, lever med *i* världen,” som många tillfällen yppar sig att ”ge skäl för det hopp som är i oss.” (1 Petr 3:15)

Framtiden

Sedan tusen år har kyrkans uppgift varit att förvalta Guds erbjudande om frälsning. Men kyrkans ställning i samhället har antagligen inte någonsin tidigare varit svagare i ett historiskt perspektiv.

Sitt historiska arv som Guds församling i Sverige, kan inte det som kommit att kallas Svenska kyrkan inte springa ifrån. I tusen år har hon i olika skepnader förmedlat evangeliet till Sveriges inbyggare. Den historiskt givna rollen är kyrkans specifika utmaning. Hon delar missionsansvaret med alla kristna men

Svenska kyrkan har ett unikt arv att förvalta. Hon får inte avskärma sig från samhället, men hon får inte heller sugas upp av det pluralistiska samhället och bli ett smörgåsbord där var och en tar för sig vad hon eller han önskar.

Begreppen ”kyrka och församling” har en specifik innebörd som fordrar ett speciellt sätt att fungera i ett unikt samspel mellan ämbetsbärarna och lekfolket så att kyrkan förblir det hon är kallad att vara och förvalta det ”som lärts av alla, alltid och överallt och som ”överlämnats åt de heliga” att gestalta i varje tid (Jud1) Utan detta unika samspel mellan lekfolket och kyrkans ämbete hotas hela hennes uppdrag.

Varje församlingens mission är och förblir mission Vägen till en frimodig tjänst för världen går tillbaka till källorna, i en nyupptäckt om vad kyrkan och församlingen är. På modernt språk heter det kvalitetssäkring och koncentration på kärnverksamheten.

© Yngve Kalin

Först publicerad i "Sänd för världens liv - Om gudstjänst, undervisning, Diakoni & mission i församlingen" Arbetsgemenskapen Kyrklig förnyelses årsbok 2000, Verbum och i en uppdaterad version i Kyrka och Folk nr 1 2023.